

Звіт про проведення науково-практичної конференції з міжнародною участю «Філатовські читання», присвяченої 80-річчю застосування тканинної терапії за методом В. П. Філатова

23–24 травня 2013 року, м. Одеса

Н. В. Пасечнікова, д-р мед. наук, проф., член-кореспондент НАМН України, В. О. Науменко, д-р мед. наук, В. В. Мирненко, н. с., О. Г. Стойловська, ст. н. с., К. В. Мартопляс, ст. н. с.

ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова НАМН України»

23–24 травня 2013 року відбулася дводенна науково-практична конференція з міжнародною участю «Філатовські читання», присвячена 80-річчю застосування тканинної терапії за методом академіка В. П. Філатова на базі ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова НАМН України» м. Одеси.

Ювілейну конференцію привітальним словом відкрив зам. директора ДУ «Інституту очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова НАМН України», д.мед.н., професор, Віт Валерій Вікторович і побажав плідної роботи учасникам заходу.

У роботі конференції «Філатовські читання» прийняли участь 616 делегатів, в т.ч. 539 учасників з України — це фахівці офтальмологічної служби та науковці профільних кафедр медичних університетів з різних регіонів України, практикуючі лікарі-офтальмологі медичних закладів областей України: Одеської (127), Київської (56), Дніпропетровської (45), Львівської (32), Донецької (35), Харківської (29), Запорізької (22), Івано-Франківської (20), Луганської (18), Хмельницької (15), Миколаївської (13), Вінницької (12), Волинської (12), Житомирської (11), Рівненської (11), Тернопільської (10), Кіровоградської (8), Закарпатської (7), Полтавської (7), Чернігівської (7), Чернівецької (7), Херсонської (6), Черкаської (6), Сумської (5), м. Севастополь (5) і АР Крим (13), а також на конференції були присутні науковці з ближнього і далекого зарубіжжя: з Росії — 39 (м. Волгограду, Вороніжу, Іркутська, Москви, Новосибірську, Оренбургу, Санкт-Петербургу, Тамбову, Хабаровську), Молдови — 18, Білорусі — 10, Узбекистану — 2, Німеччини — 3, Італії — 1, Словацької Республіки — 2, Швейцарії — 2.

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції опубліковано 328 наукових робіт, з яких 249 робіт представлені офтальмологами і фахівцями суміжних спеціальностей з України (в т.ч. 90 — співробітниками Інституту ім. В. П. Філатова), та

79 робіт авторами ближнього і далекого зарубіжжя: Білорусі, Молдови, Росії, Узбекистану, Німеччини, Італії, Словацької Республіки, Швейцарії.

Протягом роботи конференції на 9 пленарних та 2 секційних засіданнях заслухані і обговорені актуальні проблеми та можливі шляхи їх вирішення, такі як удосконалення офтальмологічної допомоги населенню, підвищення рівня наукових досліджень, освітньої та організаційно-методичної роботи в галузі офтальмології. Взагалі у програму увійшло 129 доповідей (у т.ч. 28 стендових), де були розглянуті такі важливі питання, як тканинна терапія та перспективи застосування природних біологічно активних речовин у сучасній офтальмології; патологія рогівки ока, кератопластика; травми та опіки очей та їх придатків; хірургічні методи лікування катаракти; сучасні підходи до клініки і лікування глаукоми; діагностика та лікування новоутворень органа зору, сучасні методи органозберігаючого лікування внутрішньоочних новоутворень; діабетичні ураження очей та їх лікування; вітреоретинальна і лазерна мікрохірургія в лікуванні патології заднього відділу ока; патологія судинної оболонки, сітківки та зорового нерва; дитяча офтальмопатологія; аномалії рефракції і патологія очорухового апарату.

Перше пленарне засідання ювілейної конференції було відкрито к.біол.н. Г. С. Фесюновою доповіддю, присвяченою 80-річчю застосування тканинної терапії за методом академіка В. П. Філатова. В своїх виступах науковці піднімали проблемні питання: імуномодуючі властивості торф'яних гумінових препаратів, корекція ферментативної активності сльозної рідини за допомогою очних лікарських форм біопелоїдів при відтворенні бактеріального кератиту, знайомили з науковими роботами: вплив інстиляцій біопелоїдів на зрачкову реакцію кро-

Н. В. Пасечнікова, В. О. Науменко, В. В. Мирненко,
О. Г. Стойловська, К. В. Мартопляс, 2013

ликів, застосування тіотриазоліну та Корнерегеля у фармакоterapiї дистрофічних захворювань переднього відділу ока.

На другому пленарному засіданні, присвяченому діагностиці і лікуванню патології рогівки, з першою доповіддю виступила професор Г. І. Дрожжина, де вона ознайомила слухачів з результатами вивчення впливу трансплантації моношару стовбурових клітин рогівки людини, культивованих на «амніотичному платексі», на регенерацію рогівки при інфекційних і дегенеративних захворюваннях. Також були представлені результати спільної роботи українсько-шведських науковців по створенню аналога донорської рогівки із запровадженою системою дозованого вивільнення антиінфекційних пептидів. Ряд науковців із зарубіжжя свої доповіді присвятили результатам застосування методики «крослінкінгу» при патологіях рогівки. Особливою темою стали питання досвіду проведення лікувальної кератопластики при важких захворюваннях рогівки. Кожна доповідь визивала жваву дискусію.

На третьому пленарному засіданні були викладені сучасні принципи діагностики і лікування глаукоми, що відповідають світовим стандартам. Доповідачі звернули особливу увагу на можливість нейропротекції при лікуванні глаукоматозної оптичної нейропатії, на сучасні методи лазерного лікування хворих на глаукому, результати ефективності модифікованої комбінованої операції при первинній відкритокутовій глаукомі. Всі доповіді були актуальними і заслуговували на увагу.

Після перерви відкрилося четверте пленарне засідання присвячене катаракті, де вітчизняні та зарубіжні фахівці поділилися досвідом проведення факоемульсифікації ускладнених катаракт при супутній очній патології. Було обговорено багато складних і важливих питань: особливості тактики факоемульсифікації з імплантацією інтраокулярних лінз при вираженому фіброзі задньої капсули кришталика у хворих на катаракту після вітректомії, при псевдоексfolіативному синдромі, при внутрішньоочній гіпертензії. Чітко визначені показання до хірургічного лікування складної патології.

В перший день конференції пройшли два секційних засідання, де дуже цікаві і актуальні доповіді ставали підставою для запитань та обговорень важливих тем.

Перше секційне засідання, присвячене аномаліям рефракції і очорухового апарату, складалося з двох частин. В першій обговорені питання стосовно дослідження гостроти зору, рефракції, акомодатії: діагностика біомеханічних параметрів ока при міопії у дітей та дорослих; морфометричні параметри структур переднього відділу ока при різних видах міопії, еметропії та гиперметропії; функціональний стан акомодатійного апарату у дітей при вико-

ристанні ортокератологічних лінз. Висвітлені способи і результати рефрактометрії очей дітей перших трьох років життя, відмічена частота міопічної рефракції та рефракційний статус дітей, народжених недоношеними, у віддаленому періоді їх життя з ретинопатією недоношених в порівнянні з доношеними немовлятами. У другій частині засідання були запропоновані нові методи удосконалення консервативного та хірургічного лікування косоокості. Завідуюча лабораторії розладів біокулярного зору Інституту ім. В. П. Філатова д.мед.н. В. І. Сердюченко виступила з доповіддю стосовно застосування комбінації традиційного плеоптичного лікування з відеотренінгом, яке впливає на амплітуду α — ритму головного мозку у хворих на дитячий церебральний параліч і амбліопію. В своїх виступах доповідачі також поділилися досвідом застосування нових технічних рішень проблеми косоокості: мікропризмий пристрій для точного вимірювання кута косоокості та мікропризмові комбіновані лінзи для лікування косоокості, комп'ютерна програма для визначення координат об'єктів на поверхні моделі очного яблука при непрямому вимірюванні переміщень очорухових м'язів в хірургії косоокості. Звернено увагу присутніх на особливості хірургічного лікування паралітичної і посттравматичної косоокості. Були запропоновані відповідні удосконалення стосовно як самого процесу діагностики косоокості, так і рішень, що ухвалюються на її основі.

На другому секційному засіданні було піднято багато гострих, складних, неоднозначних питань, зокрема: завідувач відділу посттравматичної патології ока Інституту ім. В. П. Філатова, д.мед.н. Т. А. Красновид виступила з доповіддю, присвяченою двосторонній закритій травмі очей, ускладненою відшаруванням сітківки та помутнінням рогівки, де вона висвітлила проблему вчасного надання допомоги при офтальмотравмах. Завідуючий відділу післяопікової патології ока, д.мед.н., професор С. А. Якименко доповів про лікування запальної реакції, яка виникає внаслідок опікового пошкодження ока. Також була приділена увага особливостям клінічного перебігу передньої і задньої проліферативної вітреоретинопатії після застосування флогензиму при травмах очного яблука в ранньому післятравматичному періоді; критеріям прогнозу функціонального результату хірургічного лікування пацієнтів з посттравматичними змінами склоподібного тіла і сітківки; результатам хірургічного лікування післяопікових рефрактерних глауком; хірургічній корекції ускладнень після різних видів блефаропластики; інноваційним препаратами для терапії опіків. Представлені результати експериментальних досліджень: методу циркулярної реваскуляризації війкового тіла для хірургічного лікування субатрофії очного яблука,

клінічного перебігу модельованого лужного опіку рогівки при застосуванні внутрішньовенних інфузій цитофлавіну.

Другий день науково-практичної конференції відкрився п'ятим пленарним засіданням, де було обговорено багато важливих питань стосовно сучасних принципів діагностики і лікування очної патології у дітей. В своїх виступах науковці підіймали проблемні питання стосовно своєчасного проведення лазерної коагуляції сітківки у дітей з ретинопатією недоношених, сучасного підходу до вибору відповідного методу лазерної коагуляції сітківки у недоношених дітей. Між присутніми відбулася плідна дискусія з проблеми вродженої катаракти. Завідуюча відділу офтальмопатології дитячого віку д.мед.н., професор Н. Ф. Боброва у своєму виступі розкрила практичний досвід роботи з ранньої факоемулсифікації травматичної катаракти з імплантацією інтраокулярних лінз після первинної хірургічної обробки проникаючих поранень рогівки наскрізними швами. Також були заслухані доповіді щодо діагностики та лікування дітей з хронічними рецидивуючими увеїтами, імплантації клапана Ахмеда у дітей з рефрактерною глаукомою, ефективності бімануального підходу при хірургічному втручанні з приводу ускладненої увеальної катаракти, з приводу віддаленого спостереження прогресування ювенільної діабетичної ретинопатії у пацієнтів з цукровим діабетом у поєднанні з тиреоїдною дисфункцією.

Шосте пленарне засідання було присвячено складним і важливим питанням стосовно діагностики і лікування новоутворень. Професор Л. С. Терентьева у своїй доповіді підкреслила важність розвитку вітчизняної лазерної мікрохірургії в офтальмоонкології. З досвідом застосування ад'ювантної селективної внутрішньоартеріальної хіміотерапії та променевої терапії в лікуванні злоякісних новоутворень орбіти присутніх ознайомив завідувач відділу офтальмоонкології, д.мед.н. А. П. Малецький. Під час засідання були обговорені такі важливі питання, як досвід проведення стереотаксичної радіохірургії увеальної меланоми очей лінійним прискорювачем (LINAC), ендовітреальної резекції увеальної меланоми з використанням високочастотного електрозварювання біологічних тканин, багатоетапної комбінованої ендорезекції великих меланом. Професор А. С. Буйко виступив з доповіддю щодо мультидисциплінарного підходу до лікування агресивних злоякісних епітеліальних пухлин повік.

У доповідях, проголошених на сьомому пленарному засіданні, обговорювались питання застосування лазерів в офтальмології: ефективність передньої радіальної ІАГ-лазерної капсулотомії при «стертих» формах синдрому скорочення передньої капсули кришталика артіфактного ока; ефективність реконструкції зовнішнього гематоретиналь-

ного бар'єру при хронічній формі центральної серозної хоріоретинопатії шляхом мікроімпульсної лазерної терапії на тлі метаболічної підтримки; оцінка больової відповіді при проведенні патерної панретинальної лазеркоагуляції у вагітних з проліферативною діабетичною ретинопатією. Обговорювалося застосування мікропериметрії в оцінці функціональних результатів лікування центральної серозної хоріоретинопатії після проведення субпорогової мікроімпульсної лазерної терапії.

На восьмому пленарному засіданні були поставлені питання про надання офтальмологічної допомоги при діабетичних ураженнях очей. Завідуючий відділом вітреоретинальної і лазерної хірургії, д.мед.н. О. О. Путієнко виступив з доповіддю стосовно дослідження цитокинового профілю у хворих на проліферативну діабетичну ретинопатію з рецидивуючим гемофтальмом після вітректомії. Доповідачами на засіданні були розкриті такі питання: видалення внутрішньої прикордонної мембрани в лікуванні діабетичного макулярного набряку; зміна функціональної активності сітківки та гемодинаміки в судинах ока у хворих на цукровий діабет без ознак ретинопатії; вплив еферентних і лімфотропних технологій на перебіг патологічного процесу при діабетичній ретинопатії. Продемонстровано досвід застосування високочастотного електрозварювання біологічних тканин і лазерної коагуляції (810 нм) та вплив на міцність хоріоретинального з'єднання, представлено новий спосіб передопераційної підготовки при регматогенному відшаруванні сітківки, що ускладнене відшаруванням судинної оболонки і офтальмогіпотонією.

Заключне дев'яте пленарне засідання було присвячене патології судинної оболонки, сітківки та зорового нерва. У виступі завідуючої відділення запальних захворювань ока і мікрохірургічного лікування їх наслідків, д.мед.н. О. В. Зборовською викладені сучасні принципи антимікробної фотодинамічної терапії з метиленовим синім при лікуванні ендоефтальмітів. В доповідях розкриті такі актуальні питання: застосування сучасних методів візуалізації в діагностиці хвороби Беста і вітелліформної макулярної дистрофії дорослих; особливості лікування хворих з відшаруванням пігментного епітелію при вологій формі вікової макулодистрофії; нейропротективне лікування передньої ішемічної оптичної нейропатії; макулярна патологія на території України в умовах радіаційного впливу, її епідеміологія і профілактика прогресування. Представлені дослідницькі роботи щодо вивчення морфологічних змін структур сітківки і хоріоїдеї кролика при інтравітреальному введенні інгібіторів ангиогенезу; моделювання VEGF-індукованої неоваскуляризації і її лікування ангіостатином.

В рамках конференції пройшли два сателітних симпозиума генеральних спонсорів

«BAUSCH+LOMB» і «ALCON». В перший день конференції 23 травня компанія «BAUSCH+LOMB» провела засідання, присвячене сучасним клінічним дослідженням при віковій макулярній дегенерації, макулопротекції при хірургії переднього відрізка ока, контактної корекції та сучасним методам корекції астигматизму. Сателітний симпозіум фірми відбувся на другий день конференції, де були розглянуті питання: хірургія катаракти при допомозі фемто-лазера LenSx; корекція астигматизму при імплантації мультифокальних інтраокулярних лінз; ефективна і безпечна вітреоретинальна хірургія з унікальними можливостями системи Constellation; факоемульсифікація катаракти через мікророзріз 2,2 мм з катарактально-вітреоретинальною системою Constellation. Продемонстровано досвід імплантації фільтруючого глаукомного пристрою Ex-press та імплантації торичних інтраокулярних лінз.

Традиційно спонсорами заходу були «Офтальмологічний журнал» і «Новини медицини і фармації».

Протягом конференції делегати мали можливість на медичній виставці ознайомитись з новим хірургічним обладнанням, інструментарієм, засобами та виробами медичного призначення, фармпрепаратами для застосування в офтальмології, які продемонстрували 29 вітчизняних та зарубіжних фірм-виробників. Також на виставці була зібрана нова медична література від провідних світових наукових видавництв.

У результаті обговорення доповідей та обміну досвідом учасники конференції прийняли постанову рекомендувати:

1. Кафедрам офтальмології вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова НАМН України»:

1.1. Забезпечити щорічне навчання лікарів-офтальмологів, особливо з районів і сільської місцевості регіонів, шляхом проведення семінарів, курсів підвищення кваліфікації із залученням провідних спеціалістів кафедр офтальмології удосконалення лікарів, медичних університетів та ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова НАМН України».

1.2. Сприяти впровадженню наукових розробок технології хірургії катаракти в практику шляхом активного навчання офтальмологів з використанням циклів удосконалення «Wetlab».

1.3. Продовжити роботу з впровадження сучасних міжнародних стандартів діагностики та лікування хворих на глаукому.

2. ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова НАМН України»:

2.1. Провести цикл заходів щодо створення науково-виробничого відділу тканинних препаратів (НВВТП) для забезпечення науково-

експериментального обґрунтування впровадження їх у клінічну практику. Підготувати проект програми НВВТП, спрямований на подальше впровадження інноваційних тканинних препаратів у фармацевтичну промисловість.

2.2. Сприяти розвитку нових принципів профілактики і лікування різних захворювань, шляхом застосування природних біологічно активних речовин, яким притаманна полівалентна біорегулююча дія, що дозволяє широко використовувати їх в багатьох галузях медицини, зокрема в офтальмологічній практиці.

2.3. Продовжувати науково-дослідні роботи з пошуку нових ефективних натуральних адаптогенів та створенню очних лікарських форм, вивченню нових сторін фармакодинаміки та механізму їх дії, що є актуальним і перспективним напрямом для офтальмології при реабілітації хворих на патологію органа зору, а також для сучасної медицини.

2.4. Удосконалити методику хірургічного лікування пацієнтів з відшаруванням сітківки, ускладненим відшаруванням судинної оболонки.

2.5. Оптимізувати методику замісної газової тампонади для лікування гемофтальма після вітректомії у хворих на проліферативну діабетичну ретинопатію.

2.6. Організувати щорічні курси для лікарів: «Патологія очорухового апарату і порушення біокулярного зору» і для медичних сестер: «Основи плеоптичного лікування амбліопії та ортоптичного лікування косоокості».

2.7. Продовжувати щорічне проведення міжобласних конференцій для офтальмологів 3–4 областей України, що сприяє впровадженню нових технологій в офтальмології, обміну досвідом, залученню клінічних офтальмологів до наукової роботи, підвищенню їх кваліфікації.

2.8. Провести XIII з'їзд офтальмологів України з міжнародною участю 21–23 травня 2014 року в м. Одесі.

3. Лікарям-офтальмологам областей України:

3.1. У зв'язку зі зниженням ефективності діагностики та лікування увеїтів на місцях, а також зменшення кількості офтальмофтзіатрів на тлі збільшення захворюваності на туберкульоз, рекомендовано всіх пацієнтів з рецидивами увеїту направляти для уточнення діагнозу і лікування у відділення запальної патології ока ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В. П. Філатова».

3.2. Посилити контроль і спостереження в динаміці за недоношеними дітьми з метою раннього виявлення, моніторингу та лікування ретинопатії недоношених.

3.3. Проводити динамічне спостереження та обстеження дітей з увеїтами.

3.4. Впроваджувати нові технології в обстеженні та хірургічному лікуванні хворих на катаракту із застосуванням методів факоемульсифікації.

3.5. Для поліпшення якості лікування посттравматичної патології ока рекомендовано:

1) при пошкодженнях заднього відділу ока направляти пацієнтів в спеціалізовані травматичні центри відразу після надання першої медичної допомоги;

2) внутрішньоочні стронні тіла, що знаходяться на відстані більше 6 мм від площини лімба, необхідно видаляти тільки із застосуванням методики

закритої трансціліарної вітректомії в умовах спеціалізованого офтальмотравматологічного центру.

На церемонії закриття конференції, де було підведено підсумки, у виступі заступника директора з науково-медичної роботи Інституту очних хвороб ім. В. П. Філатова, д.мед.н. Науменко В. О. прозвучали теплі слова подяки від ім'я організаторів заходу усім делегатам за участь і цікаву та плідну співпрацю.